

MAGYAR OMA ZÁRÓSZIGORLAT ELJÁRÁSRENDEJE

A tanárképzésben részt vevő hallgatók szakmai képzésüket **a 10. félév végén** (4+1-es képzésben a 8. félév végén) zárják le. Ennek részeként egyfelől az egyik szakjukon szakdolgozatot írnak, melyet megvédenek; másfelől mindkét szakjukon **zárószigorlatot** kell teljesíteniük.

I. Azok számára, akik magyar szakon, vagyis nyelvészetből vagy irodalomból szakdolgoznak, a zárószigorlat három részből áll (mindhárom feleletre egy napon kerül sor):

1. Szakdolgozatvédelem nyelvészetből vagy irodalomból. (A szakdolgozat elkészítésével kapcsolatos tudnivalókat és a szakdolgozatvédelem menetét külön eljárásrendek szabályozzák, melyek mindkét Intézet honlapján elérhetők. – Az irodalmi szakdolgozat elkészítésével, leadásával és megvédésével kapcsolatos tudnivalók a *Szakdolgozat* menüpont alatt található a honlapunkon.)

2. Szakmai rész nyelvészetből: az alább megadott tíz nyelvészeti tárgykör közül előzetesen egyet választanak, amelyet a vizsgára jelentkezéskor jeleznek, s abból készülnek fel a zárószigorlatra.

3. Szakmai rész irodalomból: egy komplex elemzéssel készülnek, a választott témából ppt-t készítenek és azt a zárószigorlaton bemutatják a lentebb megadott szempontok alapján. A témakörök, az ajánlott szakirodalom és a szigorlat menetének részletes leírása szintén lentebb olvasható.

II. Azok számára, akik a másik szakjukon szakdolgoznak, a zárószigorlat két részből áll:

1. Szakmai rész nyelvészetből: az alább megadott tíz nyelvészeti tárgykör közül előzetesen egyet választanak, amelyet a vizsgára jelentkezéskor jeleznek, s abból készülnek fel a zárószigorlatra.

2. Szakmai rész irodalomból: egy komplex elemzéssel készülnek, a választott témából ppt-t készítenek és azt a zárószigorlaton bemutatják a lentebb megadott szempontok alapján. A témakörök, az ajánlott szakirodalom és a szigorlat menetének részletes leírása szintén lentebb olvasható.

A zárószigorlat szakmai része tehát két egységből, egy irodalmi és egy nyelvészeti szóbeli számonkérésből áll: mindkét egységre egy napon, egy-egy nyelvészeti és irodalmi bizottság előtt kerül sor. A dokumentum további része ennek a típusú zárószigorlatnak az irodalmi és nyelvészeti eljárásrendjét részletezi.

Az irodalmi zárószigorlat követelménye, menete és értékelése

Az irodalmi zárószigorlat nem tételesen kéri számon az elsajátított tudásanyagot, hanem az alkalmazott tudást méri: azt a készséget vizsgálja, hogy a hallgató mennyiben tudja komplex módon mozgósítani az ötéves képzése során megszerzett átfogó irodalom- és kultúratudományi ismereteit, irodalomelméleti tudását, magyar és világirodalmi tájékozottságát, műelemző képességét.

I. A **hallgató** az előzetes, otthoni felkészülés első lépéseként **kiválaszt egy szépirodalmi szöveget, amelyet a vizsgán kíván átfogóan elemezni és bemutatni**. A kiválasztott műből kiindulva – a vizsga menetében megadott szempontok alapján – komplex irodalomtudományos kiselőadást készít, melyet ppt-diasorral prezentál a vizsgán.

A szépirodalmi mű kiválasztásának főbb szempontjai:

1. a szépirodalmi mű lírai, drámai, verses vagy prózaepikai alkotás egyaránt lehet, a magyar és a világirodalom bármely korszakából;
2. olyan művek választhatók, melyek szerzői szerepeltek az irodalomtörténeti vizsgák kötelező olvasmánylistáján, vagy amelyeket a szemináriumi órák valamelyikén, egyéb előadásokon tárgyaltak;
3. a hallgatók az Intézet bármely oktatójával konzultálhatnak a mű kiválasztásával és a témakifejtéssel kapcsolatban. A konzultáció nem kötelező.

II. A vizsga során a hallgató 10–15 perces szóbeli kiselőadás formájában

1. **irodalomtörténeti kontextusba helyezi** a választott művet (lehetséges szempontok: a szöveg alkotói életműben, irodalomtörténeti korszakban elfoglalt helye; korstílushoz, stílusirányzathoz, különféle hagyományokhoz, eszmei-filozófiai tradíciókhoz, beszédmódokhoz, intertextusokhoz való kapcsolódása stb.);

2. röviden felvázolja **a választott szöveg műfaji** vagy **poétikai (retorikai-narratológiai) felépítettségét**, végig törekedve a szaktudományos fogalomhasználatra,

3. valamint **felveti egy elméleti** (irodalomelméleti irányzathoz kapcsolódó, olvasáselméleti, kultúratudományos stb.) **kiindulású szövegolvasás** lehetőségét: röviden ismerteti a választott elmélet szemléleti és fogalmi rendszerét, és bemutatja az ezekből nyert lehetséges értelmezési szempontokat.

III. Az előzetes készülés során **a hallgató kiválaszt és felhasznál legalább három szaktanulmányt**, amely segíti a kérdéskörök kifejtését. E három szakirodalmi munka pontos könyvészeti adatait a ppt-prezentáció végén meg kell adnia. Értelemszerűen a választott témához és kifejtéséhez kapcsolódó korábbi tanulmányainak – előadások és szemináriumok – anyagát is használja a felkészülés során: a vizsga elvárja az ötéves képzés során elsajátított tudásanyag szakszerű gyakorlati alkalmazását.

IV. Az irodalmi vizsga időtartama maximum 20-25 perc: ebből 10–15 percben a hallgató a megadott szempontok szerint bemutatja választott témáját, majd 5–10 percben válaszol a vizsgáztatók kérdéseire. A kérdések a témakifejtés történeti, elméleti, poétikai kontextusaira, valamint a felhasznált szaktanulmányokra egyaránt vonatkozhatnak.

V. **A ppt-prezentáció anyagát** a vizsgát követően le kell adni a vizsgáztatóknak, mivel ez is részét képezi az értékelésnek. A prezentáció anyaga önálló szellemi munkának számít, ezért a plágiummal kapcsolatos előírások ugyanúgy érvényesek rá, mint a szakdolgozat esetében.

VI. Az értékelés szempontjai

- 1. Szakmai tudás, jártasság:** mennyire megalapozott a hallgató szakmai tudása, és hogyan tudja alkalmazni a tanulmányai során elsajátított ismereteket és készségeket; mennyiben képes átlátni és ismertetni irodalomtörténeti, poétikai és elméleti összefüggéseket; illetve, mennyire képes szakszerű fogalmisággal irodalmi műről és jelenségekről beszélni. (15 pont)
- 2. Értelmezői készség:** műelemző érzékenység; az irodalmi szövegek szorosabb és tágabb kontextusainak interpretációja; szaktanulmányok gondolatiságának sajátjáté tétéle, alkalmazása. (5 pont)
- 3. Előadási-kommunikációs képesség:** mennyire képes a hallgató az önállóan elkészített anyagot logikusan, érhetően és szakmailag igényesen előadni, önállóan mozogni a megadott kontextusok, nézőpontok között; hogyan tud válaszolni a vizsgáztatók kérdéseire. (5 pont)

A nyelvészeti zárószigorlat követelménye és tárgykörei

Az alább megadott tíz tárgykör közül a hallgatóknak előzetesen **egy**et kell választaniuk, s abból szóbeli vizsgát tenniük. A kiválasztott tárgykörre a hallgatók a kapcsolódó előadások, szemináriumok anyagából, és a megadott szakirodalomból készülnek fel. A megadott irodalom egy-egy tárgykörre vonatkozóan ne legyen több 200 oldalnál

Zárószigorlati tárgykörök nyelvészetből

1. Hangtan

- a. A magánhangzók fonetikai és fonológiai rendszere. A magánhangzó-harmónia és a „magánhangzótörvények” a magyarban.

Szakirodalom:

Gósy Mária 2004. *Fonetika, a beszéd tudománya*. Osiris Kiadó, Budapest. 9–70, 251–252

Kassai Ilona 1998. *Fonetika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 43–54, 99–111, 140–142

Papp István 1966. Hangtörvények a magyarban. In: Papp István: *Leíró magyar hangtan*. Tankönyvkiadó, Budapest. 121–131.

- b. A mássalhangzók fonetikai és fonológiai rendszere. A beszédlánc alkalmazkodási folyamatai (a „mássalhangzótörvények” a magyarban).

Szakirodalom:

Gósy Mária 2004. *Fonetika, a beszéd tudománya*. Osiris Kiadó, Budapest. 9–58, 70–84, 148–163, 253–254.

Kassai Ilona 1998. *Fonetika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 43–54, 112–127, 169–187.

Papp István 1966. Hangtörvények a magyarban. In: Papp István: *Leíró magyar hangtan*. Tankönyvkiadó, Budapest. 131–145.

2. Alaktan

- a. A magyar névszótövek rendszere és története.
- b. A magyar névszóragozás és -jelezés rendszere és története.

Szakirodalom:

Benkő Loránd főszerk. *A magyar nyelv történeti nyelvtana I*, 160–187, 259–318; *II/1*: 239–267, 321–410.

3. Mondattan

- A mondatelemzés szempontjai és kategóriái (példákkal)
- A mellérendelés és az alárendelés a szintagmák és az összetett mondatok szintjén (a mellérendelés típusai, kötőszói; az alárendelés grammatikai eszközei, típusai példákkal)

Szakirodalom:

Keszler Borbála szerk. *Magyar grammatika*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2000. 347–530.

4. Szövegtan

- A szöveg textualitása (fogalmak, összefüggések, az utaló elemek tipológiája, példákkal)
- A szövegösszefüggés grammatikai (konnexitást teremtő), szemantikai (kohéziós) és pragmatikai (koherenciát teremtő) eszközei (példákkal)

Szakirodalom:

Szikszainé Nagy Irma 1999. *Leíró magyar szövegtan*. Budapest, Osiris Kiadó. 55–73, 137–241.

5. Jelentéstan

- A jelentés leírásának módjai. A kognitív szemantika és a prototípuselmélet.
- A beszédaktuselmélet

Szakirodalom:

Austin, John L. 2001. Tettenért szavak. In: Pléh Csaba szerk. *Nyelv – Kommunikáció – Cselekvés*. Budapest, Osiris Kiadó. 29–42.

Kiefer Ferenc é. n. *Jelentéselmélet*. Budapest, Corvina. 13–37, 65–120.

Searl, John 2001. Közvetett beszédaktusok. In: Pléh Csaba szerk. *Nyelv – Kommunikáció – Cselekvés*. Budapest, Osiris Kiadó. 62–81.

Szili Katalin 2004. *Tetté vált szavak*. Budapest, Tinta Könyvkiadó. 39–84.

6. Szociolingvisztika

- A szociolingvisztika mint nyelvészeti paradigma és a nyelvek, nyelvváltozatok, stílusváltozatok kérdése a szociolingvisztikában.

Szakirodalom:

Sándor Klára 1999. A hiányzó paradigma. *Magyar Tudomány* 1999/11: 1387–1392.

Sándor Klára 1999. A megtalált paradigma. *Magyar Filozófiai Szemle* 1999/4–5: 595–606.

Sándor Klára 2001. Szociolingvisztikai alapismeretek. In: Sándor Klára szerk.: *Nyelv, nyelvi jogok, oktatás*. Szeged. 7–48.

Wardhaugh, Ronald 1995. Regionális dialektusok. Társadalmi dialektusok. Stílusok és regiszterek. In: Wardhaugh, Ronald: *Szociolingvisztika*. Budapest. 41–50.

- A nyelvi megbélyegzés, a lingvicizmus és a nyelvi hátrányos helyzet.

Szakirodalom:

Kontra Miklós 2006. A magyar lingvicizmus és ami körülveszi. In: Sipőcz Katalin–Szeverényi Sándor szerk.: *Elmélkedések nyelvekről, népekről és a profán medvéről. (Írások Bakró-Nagy Marianne tiszteletére)*. Szeged. 83–106.

Réger Zita 2002. *Utak a nyelvhez*. 2. kiadás. Budapest. 89–152

Sándor Klára 2002. A nyelvi arisztokratizmus alkonya. In: Nyíri Kristóf szerk.: *Mobilközösség — mobilmegismerés*. Budapest. 67–77.

Sándor Klára–Langman, Juliet–Pléh Csaba 1998. Egy magyarországi ügynökvizsgálat tanulságai. (A nyelvváltozatok hatása a személypercepcióra). *Valóság* 1998/8: 29–40.

Wardhaugh, Ronald 1995. Bernstein és a „kódok”. In: Wardhaugh, Ronald: *Szociolingvisztika*. Budapest. 294–299.

7. Nyelvtörténet

a. A magyar nyelv történetének korszakai és a nyelvemlékek (szórványemlékek, szövegemlékek)

b. A nyelvi változások általános kérdései

Szakirodalom:

Bárczi Géza–Benkő Loránd–Berrár Jolán 1967. *A magyar nyelv története*. Budapest, Tankönyvkiadó. 10–53.

Benkő Loránd 1980. *Az Árpád-kor magyar nyelvű szövegemlékei*. 19–32.

Benkő Loránd 1988. *A történeti nyelvtudomány alapjai*. Budapest, Tankönyvkiadó. 37–48, 63–77, 183–227.

Hoffmann István 2010. *A Tihanyi alapítólevél mint helynévtörténeti forrás*. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó. 43–64, 126–140.

Kiss Jenő–Pusztai Ferenc szerk. 2003. *Magyar nyelvtörténet*. Budapest, Osiris Kiadó. 15–19.

8. Finnugrisztika

a. A magyar nyelv rokonsága

Szakirodalom:

Bereczki Gábor 1998. *A magyar nyelv finnugor alapjai*. Budapest. 29–34, 67–97.

Honti László 2010. A történeti-összehasonlító nyelvtudományról dióhéjban. In: *A nyelvrokonságról. Az török, sumer és egyéb áfium ellen való orvosság*. Budapest. 13–30.

Pusztay János 1977. *Az „ugor–török” háború után*. Budapest. 9–92, 108–136.

b. A finnugor nyelvek mai helyzete

Szakirodalom:

Csepregi Márta 1998. Kérdések a nyelvrokonságról. In: *Finnugor kalauz*. Budapest. 9–18.

Maticsák Sándor 2011. A finnugor (uráli) népek helyzete Oroszországban. In: *Debreceni Szemle 19/2*: 160–169.

Pusztay János 2006. *Nyelvével hal a nemzet. Az oroszországi finnugor népek jelene és jövője 11 pontban*. Budapest. 43–53, 65–97.

Szanukov, Kszenofont 2000. Oroszország finnugor népei. In: *Nyelvekonaink*. Budapest. 121–178.

9. Névтан

a. Régi magyar helynévadás

b. Régi magyar személynévadás

Szakirodalom:

Bárczi Géza–Benkő Loránd–Berrár Jolán 1967. *A magyar nyelv története*. Budapest, Tankönyvkiadó. 374–388.

Hoffmann István 2003. *Magyar helynévkutatás*. 160–204.

J. Soltész Katalin 1979. *A tulajdonnév funkciója és jelentése*. Budapest, Akadémiai Kiadó. 10–43.

Tóth Valéria 2001. *Névrendszertani vizsgálatok a korai ómagyar korban*. Debrecen. 11–65.

Tóth Valéria 2016. *Személynévadás és személynévhasználat az ómagyar korban*. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó. 11–74.

10. Dialektológia

a. A magyar nyelvjárások a 20. század második felében

b. A nyelvjáráskutatás módszertani kérdései

Szakirodalom:

Balogh Lajos–Fodor Katalin 2001. A nyelvjárási anyaggyűjtés. In: Kiss Jenő szerk., *Magyar dialektológia*. Budapest, Osiris Kiadó. 157–174.

Balogh Lajos–Hegedűs Attila–Juhász Dezső 2001. A magyar nyelvjárások a 20. század második felében. In: Kiss Jenő szerk., *Magyar dialektológia*. Budapest, Osiris Kiadó. 257–408.

Juhász Dezső 2001. A nyelvföldrajz. A nyelvföldrajz magyar eredményei. In: Kiss Jenő szerk., *Magyar dialektológia*. Budapest, Osiris Kiadó. 92–130.

**DEBRECENI
EGYETEM**

BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR
Magyar Irodalom-és Kultúratudományi Intézet
H-4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
Tel.: 52/ 512-900/22220
Fax: 06-52-512-934

A zárószigorlat értékelése, érdemjegye

A zárószigorlat értékelése pontrendszerben történik. A magyar szakos zárószigorlat maximális pontszáma 50 pont, ez 25–25 pont arányban oszlik meg a nyelvészeti és az irodalmi vizsga között: a hallgató a két vizsgán elért összpontszáma alapján kapja meg a zárószigorlat érdemjegyét, amely bekerül a szigorlat jegyzőkönyvébe.

Ponthatárok: 50–44: jeles; 43–36: jó; 35–28: közepes, 27–21: elégséges; 20–elégtelen